

Вікторія ЛІЩИНСЬКА,
канд. екон. наук, доцентка кафедри менеджменту
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Україна
ORCID 0000-0001-6185-3953
lishchynska.viktoriia@kneu.edu.ua

ПРАКТИКА ПАРТНЕРСТВА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Анотація. Метою дослідження було провести аналіз української практики формування партнерства для сталого розвитку компаній та формування стійких бізнес-моделей. У статті розкрито зміст та види партнерства для сталого розвитку бізнесу. Проведено аналіз практики партнерств в Україні та факторів, що стримують розвиток партнерства. Визначено ключові ініціативи, які допоможуть українському бізнесу створювати нові партнерства для досягнення цілей сталого розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток бізнесу, цілі сталого розвитку, партнерство, стійка бізнес-модель, циркулярна економіка, економіка спільного споживання.

Актуальність. Сучасний бізнес відіграє важливу роль у просуванні глобальної ідеї сталого розвитку людства. Саме бізнес створює якісні товари та послуги, забезпечує гідні робочі місця, стимулює інновації для подолання викликів, які стоять на шляху сталого розвитку. Кожен крок бізнесу, від запровадження інновації або нової бізнес-моделі та до найменшої бізнес-операції, є визначальним для досягнення цілей сталого розвитку. Принципи сталого розвитку бізнесу стають важливим цільовими орієнтирами для все більшої кількості бізнес-стратегій компаній в Україні та світі через довгострокові конкурентні переваги, які ці стратегії можуть забезпечити.

Постановка завдання. Формування сталих бізнес-моделей передбачає широкий розвиток стратегічного партнерства, оскільки окремому бізнесу чи окремій компанії досягнути самостійно цілей сталого розвитку надзвичайно складно. Саме завдяки партнерству з різними зацікавленими особами та організаціями бізнес може досягнути ефекту синергії та масштабності.

Результати дослідження. З метою досягнення спільних цілей та подолання спільних викликів компанії все більше схильні долучатись до партнерства протягом ланцюга формування цінності, в межах свого сектору або з урядами та неурядовими організаціями.

Результати проведених опитувань показують, що більшість керівників, управлінців і лідерів вважають, що ефективна робота з побудови сталого розвитку неможлива в ізоляції. Визнання цінності партнерства є невід'ємною складовою загальної системи цілей сталого розвитку [1].

В широкому розумінні, партнерство – це взаємодія двох або більше економічних суб'єктів, що ґрунтується на довірі та передбачає створення спільної цінності (продукту або послуги) з розподілом результатів між партнерами [2]. Глобальність та відкритість сучасної економічної системи обумовлює неможливість досягнення цілей сталого розвитку виключно власними силами бізнесу за рахунок власних ресурсів компаній.

Цілі сталого розвитку ООН визначають партнерство за чотирма напрямками, які між собою пов'язані, а саме, партнерство у фінансовій, технологічній, торгівельній сферах та сприянні системному підходу діяльності урядів в інтересах сталого розвитку за участю багатьох зацікавлених сторін, зокрема між державним і приватним секторами та між організаціями громадського суспільства [3].

Загалом, компанії можуть використовувати, щонайменше, три типи партнерства:

— партнерство під час випуску продукту на ринок, у рамках якого компанії, задіяні в різних етапах розробки продукту, об'єднують навички, технології та ресурси, які доповнюють одне одного, і тим самим привносять нові рішення на ринок;

— секторні ініціативи, які об'єднують декількох лідерів промисловості задля підвищення стандартів і покращення практик у всій галузі й подолання загальних проблем;

— партнерство широких кіл зацікавлених сторін, коли уряд, приватний сектор і організації громадянського суспільства об'єднують зусилля для вирішення складних завдань.

Цілі сталого розвитку можуть допомогти об'єднати партнерів навколо загального набору цілей і пріоритетів. Побудова ефективного партнерства задля сталого розвитку вимагає високого ступеню зацікавленості і відповідальності з боку зацікавлених осіб. Партнери повинні прагнути встановити спільні цілі, використовувати свої відповідні ключові навички, розробити чіткі структури управління, створити спільну систему моніторингу, зосередити увагу на результатах, прогнозувати майбутні потреби в ресурсах, а також розробити систему управління знаннями.

Партнерства стають необхідним чинником сталого розвитку компаній як на локальних так і на глобальних ринках. Зокрема, членами мережі «Партнерство заради сталого розвитку» Глобального договору ООН в Україні, метою якої є просування Цілей сталого розвитку та сприяння партнерству між бізнесом, бізнес-асоціаціями, урядами, громадянським суспільством й академічними установами, є вже понад сто провідних компаній України [4,5].

Публічні звіти сталого розвитку таких компаній як Agricom Group, ПУМБ, «Львівобленерго», ViDi Group, KPMG, Carlsberg Ukraine, Метінвест, EY Ukraine, Астарта, Андреал, Фармак, FILM.UA Group, ЮФ Aequo, Пласке, Оболонь, Lifecell, ДТЕК, SAP Ukraine, Synergy Development Consulting, Агротехсоюз, Автокат, Nexia DK, OSF Global Ukraine LLC, Галнафтогаз, Група компаній «Фокстрот», Укрсоцбанк, СКМ, НАК «Нафтогаз України», Енергоатом, АрселорМіттал Кривий Ріг, Кернел, Мотор Січ, Сингента, Миронівський хлібопродукт, Рошен, Ашан Україна Гіпермаркет, Укренерго, Укрзалізниця, Нова пошта, Райффайзен Банк Аваль, Креді Агроль Банк, Укргідроенерго, показують, що український бізнес на відміну від міжнародних компаній менше уваги приділяють розвитку корпоративного партнерства.

Українські компанії більше орієнтовані на співпрацю з неурядовими організаціями, благодійними фондами, навчальними закладами середньої та вищої освіти, ніж на співпрацю з органами влади та іншими приватними компаніями. На нашу аналітиків, це зумовлено тим, що саме неурядові та освітні організації в Україні є ініціаторами багатьох соціальних ініціатив, які згодом підтримує бізнес.

Партнерство українського бізнесу з громадськими та урядовими організаціями базується переважно на засадах концепції спільної цінності, адже успіх компанії та суспільний добробут взаємопов'язані, оскільки бізнесу для успіху потрібні здорові та освічені працівники, а громадам для процвітання — конкурентоспроможні бізнеси, які генерують прибуток, сплачують податки та створюють добробут. Основними способами взаємодії українського бізнесу з громадами на сьогодні є: надання благодійної допомоги, корпоративна соціальна відповідальність, соціальне підприємництво, інвестиції впливу.

Залучення бізнес-структур до розвитку суспільства в Україні відбувається переважно через реалізацію проєктів розвитку громади; застосування сталих бізнес-моделей; створення інклюзивних ланцюгів вартості; застосування та слідування практик відповідального бізнесу; інтеграцію питань збереження довкілля в основну бізнес-діяльність; втілення принципів захисту прав людини в бізнес-процеси; сприяння гендерній рівності; шляхом покращення підзвітності та прозорості власного бізнесу; привносячи сучасні технології до громад.

Важливим інструментом для досягнення бізнесом цілей сталого розвитку є державно-приватне партнерство. Державно-приватне партнерство (ДПП) – це система взаємодії державних і приватних партнерів, при якій ресурси обох об'єднуються з відповідним розподілом між ними ризиків, відповідальності та винагороди (відшкодування) [6].

Виконання масштабних інноваційних проєктів сталого розвитку в різних секторах економіки потребує значних інвестиційних ресурсів, джерелом яких може стати приватний бізнес. Водночас приватний бізнес має значний інтерес до державної підтримки, яка дозволить знизити ризики приватних інвестицій, підвищити надійність

інвестиційних проектів сталого розвитку. Тому державно-приватне партнерство є важливим інструментом досягнення Цілей сталого розвитку.

У 2019 році були ухвалені Європейською економічною комісією ООН концепція «Державно-приватне партнерство на користь людей» (англ. People-first PPPs) та Керівні принципи державно-приватного партнерства для досягнення Цілей сталого розвитку. Реалізація моделі «ДПП на користь людей» спрямована на підготовку та реалізацію проектів ДПП з метою досягнення ЦСР через інвестиції в інфраструктуру, які сприяють створенню цінності та справедливості, розширюють доступу до основних послуг, покращують екологічну стійкість, скорочують викиди CO₂ для переходу до зеленої економіки.

За даними Європейського інвестиційного банку в країнах Європейського Союзу та у Великій Британії в 2021 році було реалізовано близько 40 проектів державно-приватного партнерства на суму 8 млрд євро [7]. 16 проектів (40%) на загальну суму в майже 6 млрд євро виконувалися в секторі транспорту. Окрім інфраструктурних проектів, державно-приватного партнерство є ефективним інструментом у таких напрямках як захист довкілля, освіта, захист здоров'я та енергетика.

Міністерство економіки України є центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері державно-приватного партнерства. За даними Міністерства економіки в Україні станом на 1 січня 2023 року на умовах державно-приватного партнерства укладено 193 договори [8]. Однак фактично реалізується лише 18 договорів, 116 договорів не виконується, 46 договорів або розірвані, або в них закінчився термін дії, а 13 договорів призупинені у зв'язку з військовими діями [9].

До основних чинників, які перешкоджають розвитку публічно-приватного партнерства в Україні можна віднести:

- обмежена кількість потенційних учасників зі сторони приватного бізнесу через необхідність здійснення великих обсягів інвестицій;
- відсутність чіткої процедури реалізації проектів державно-приватного партнерства та узгодження її з законодавчою базою.
- відсутність прозорого механізму операційної діяльності на всіх стадіях реалізації та оцінки ефективності проектів публічно-приватного партнерства,
- неефективна взаємодія між державними та місцевими органами влади, складність процедури погодження проектів через Кабінет Міністрів.

Український та міжнародний досвід показує, що готовність та спроможність компаній використовувати можливості партнерства для сталого розвитку часто стикаються з обмеженнями власних ресурсів, обмеженням кваліфікації та браком знань працівників і менеджерів [10]. До ключових ініціатив, які допоможуть українському бізнесу створювати нові партнерства для досягнення цілей сталого розвитку варто віднести:

- активне просування бізнесом та бізнес-лідерами ідеї та цілей сталого розвитку у ланцюгу створення цінності і серед ключових стейкхолдерів;
- пріоритетне залучення бізнесом до своїх ланцюжків створення цінності компаній, які є соціально відповідальними та здійснюють свою діяльність на принципах сталого розвитку;
- інтеграції цілей сталого розвитку в стратегії компаній через встановлення КРІ з метою вимірювання прогресу в досягненні цілей;
- інтеграція КРІ досягнення цілей сталого розвитку у нефінансову звітність компаній, в тому числі у звіти з управління;
- активне співробітництво великого бізнесу та держави з малими та середніми бізнесом, який має відігравати більш значну роль у досягненні ЦСР;
- встановлення партнерських відносин бізнесу з місцевою владою шляхом використання відкритих і прозорих каналів комунікацій для реалізації спільних програм, що сприятимуть досягненню ЦСР;

— встановлення партнерських відносин бізнесу з національним урядом шляхом використання відкритих і прозорих каналів комунікацій для реалізації спільних програм, що сприятимуть досягненню ЦСР та підсиленню публічних державних інституцій;

— співпраця бізнесу і держави у масштабуванні сталих інвестицій, у тому числі через механізми змішаного інвестування, державно-приватного партнерства, спільної участі та облігацій впливу на розвиток.

Висновки. Концепція сталого розвитку стимулює бізнес в усьому світі застосовувати свій інноваційний потенціал для вирішення викликів сталого розвитку. Саме через стратегію партнерства локальні та глобальні компанії можуть стати лідерами та надихнути на сталий розвиток широке коло своїх зацікавлених сторін. Побудова ефективного партнерства задля сталого розвитку вимагає високого ступеню зацікавленості і відповідальності з боку всіх стейкхолдерів. Партнери повинні прагнути встановити спільні сталі цілі, використовуючи свої ключові переваги і навички, створюючи спільні системи моніторингу результатів досягнення цілей сталого розвитку та спільні системи управління знаннями.

Партнерство бізнесу з іншими організаціями в досягненні цілей сталого розвитку, особливо в рамках діяльності органів публічної влади та бізнес-асоціацій, що виявляють зацікавленість у такому співробітництві, підсилять можливості компаній в реалізації своїх стратегій сталого розвитку та збільшать їх вплив на досягнення національних індикаторів ЦСР.

Список використаних джерел

1. Внесок українського бізнесу в реалізацію Україною Цілей сталого розвитку 2016-2020 рр. URL: <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2020/12/Vpliv-biznesu-na-CSR.pdf>
2. Гребешкова О.М., Махова Г.В. Стратегічні партнерства підприємств. Київ: КНЕУ, 2012. 403 с.
3. Цілі сталого розвитку Україна. Добровільний національний огляд (2019). URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=a0fc2a99-ada3-4a6d-b65b-cb542c3d5b77&title=DobrovolniiNatsionalniiOgliadSchodoTsileiStalogoRozvitkuVUkraini>
4. Глобальний договір ООН в Україні. URL: <https://globalcompact.org.ua/members/>
5. Partnership for Sustainability Award. URL: <https://gc.partnership.in.ua/language/uk/home-2/>
6. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. Проектний офіс з розвитку державно-приватного партнерства. URL: <https://mtu.gov.ua/content/erzhavnoprivatne-partnerstvo-publicprivate-partnerships.html>
7. Review of the European public-private partnership market in 2021. European Investment Bank (2022). URL: https://www.eib.org/attachments/publications/epec_market_update_2021_en.pdf
8. Міністерство економіки України. Стан здійснення ДПП в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=9fc90c5e-2f7b-44b2-8bf1-1ffb7ee1be26&title=StanZdiisnenniaDppVUkraini>
9. Державна служба статистики України. Моніторинговий звіт «Цілі сталого розвитку. Україна». URL: https://ukrstat.gov.ua/csr_prezent/2020/ukr_st_rozvy/metadeta/17/17.htm
10. A New Way of Doing Business: Partnering for Peace and Sustainable Development. International Peace Institute, SDG Fund (2017). URL: https://www.sdgfund.org/sites/default/files/ipi_rpt-new_way_of_doing_business.pdf

Victoria LISHCHYNSKA,
Ph.D., Associate Professor,
Management Department

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine

PARTNERSHIP PRACTICE FOR SUSTAINABLE BUSINESS DEVELOPMENT

Abstract. The task of the research was the analysis of the Ukrainian practice of partnership formation for the sustainable development of companies and for the formation of sustainable business models. The article reveals the content and types of partnership for sustainable business development. The analysis of the practice of partnerships in Ukraine and the factors that restrain the development of partnerships was carried out. Key initiatives have been identified that will help Ukrainian business to create new partnerships to achieve the goals of sustainable development.

Keywords: partnership, sustainable development, goals of sustainable development, sustainable business model, circular economy, sharing economy.